פריש פון די גערטנער

פון דעם פיינסטען טהעע פראדוציר ענדען לאנד אין דער וועלט

"SALADA"

טהעע

פערזיעגעלטע פעקלאך בלויז.

פראבירט זי — זי' איז מחיה'דיג. שווארץ, גרין און געמישט.

די ווינטער שטאדט

(א לעגענדע)

פון בן־א. סאכאטשעווסקי.

געוועזן איז א שטאדט, אין וועלכער דער אייביגער ווינטער האט געהערשט, און מחמת דעם פלעגען די דארטיגע בע־וואוינער טראגען אונטער די גראבע קליי־דער א האזרץ, וואס האט זיך קיינמאל ניט דערוואריממט, נור געווען קאלט און שטאר, אזוי אז קיין מילדער געפיהל פון ליעבע האט זיך דארט ניט געקענט רעגען און בעשאפען אזוינס, אז די נשמה זאל זיך פערבענקען.

און פלעגען מענשען זיך בעגעגענען אין די אייביג פערשנעעטע גאסען, האבען זיי זיך ניט בעגריסט, נור מיט בייזע, ווילדע בליקען בעטראכט, ווי איינער וואלט צוגענומען דעם צווייטענס ארט אויף דער ערד.

פיעל מאל איז דער ווייסער שנעע גערויטעלט געווארען פון א שטראם בלוט וואס האט זיך פון א מענשליכע ברוסט ארויסגעריסען, בעת דער מיטמענש האט איהם אהן א פארוואס א געשארפטען מע־סער אריינגעשטאכען, און זיך געגאנגען ווייטער, מיט א געהויבענעם קאפ, ווי ער וואלט אבגעטהון אזוינס, פאר וועלכען די שטאדט פון אייביגען ווינטער וועט זיין נאמען אלס העלד איבער'ן גאנצען לאנד צוטראגען און שווענגערע פרויען וועלען זיך מיט איהם בענשען.

און ניט קיין לעגענדען האבען זיך די דארטיגע מענשען געהאט צו דערצעהלען, ווייל דאס פאלק פון דער ווינטער שטאדט האט געלעבט און געאטהעמט אין דער אייביגער קעלט, וואס האט ניט קיין פערגאנגענהייט אונטער זיך געלאזען און ניט קיין צוקונפט בעשאפען. און ניט קיין ליעדער האבען די מאמעס פאר זייערע וויעגעל־קינדער געזונגען, מחמת דיא האר מאניע פון קלאנגען און ווערטער האבען זיך קיינמאל ניט געקענט צונויפגיסען.

און א זינדיגער האט זיך געפיהלט דער פון ווערמענס ברוסט א טאן פון געזאנג עס פלעגט זיך אמאל אונבעוואוסט ארויס רייסען. און אריין האט ער זיך דאמאלס געשטעלט פאר די ריכטער פון דער ווינ־טער שטאדט און צו זיי אזוי געזאגט:

— איך ווייס ניט פארוואס, גאט האט זיין צאר'ן אויף מיר אויסגעגאסען. איך האב געזונגען און מיינע אויער'ן האבען געהערט. זינגדיג פיהל איך. אה, משפט מיך, איהר ריכטער פון ווינטער־לאנד!

די קליידער האט ער פון זיך אראב־געווארפען, און דאס פאלק האט שטיקער פון זיין לייב מיט אייזערנע קעם געריסען און געבעטען צו גאט פון אייביגען ווינ־טער אז ער זאל צונעהמען דעם קרבן און זיין בעס געשטילט ווערען.

און האט געטראפען א מאל אז א קינד איז געבוירען געווארען, האט דיא מאמע מיט שרעק איהר קינד צו דער גע־רעכטיגקייט פון דער ווינטער שטאדט גע־טראגען, און די ריכטער האבען זיך וויא איבער א בייז וואונדער ארום דעם געבוי־רענעם קינד געדרעהט און געטאנצט און קליינע שארפע פיילען אין דעם יונגען נפש'ל אריינגעשאסען. דאס בלוט וואס האט זיך שנירעלדיג אויף'ן קערפערעל גע שלענגעלט האט די יונגע מאמע מיט איהרע ליפען אויסגעלעקט און דאס טויטע קינד געשאנקען די ריכטער תפלה צו טהאן דערמיט צו דעם גאט פון דער ווינ־טער שטאדט. די ריכטער פלעגען דאמאלס דאס פאלק פערזאמלען און צום פאלק אין גאטעס נאמען רעדען:

— אין אייערע זינד ווערען קינדער אנדערש ווי מיר זיינען געבארען, ווען זיי זאלען אויסוואקסען קענען זיי קוקען אויף דעם לעבען ניט אזוי ווי מיר. אין ווען קען אונז דאמאלס זיין. דאס קינד קען פון חלומות דערצעהלען, און גאטס שטראף קען אויף אונזערע קעפ פאלען.

און דאס בערזאמעלטע פאלק פון דער ווינטער שטאדט איז אויף די קניה גע־זונקען. קאלטע טרעהרען האבען פון זיי־ערע אויגען געטריפט און זיך געצויגען ווי שטיקלאך געפרוירען אייז:

— גאט, גאט פון דער ווינטער שטאדט זאלען אזוינע קינדער מעהר ניט געבוירען ווערען!

א קינד האט די לעגענדע פון דער ווינטער שטאדט געהערט דערצעהלען, האט זיין הערצעלע געקלאפט און געצי־טערט פאר שרעק. גאנצע נעכט האט זיך איהם געחלומט אז ער זעהט פאר זיינע אויגען די איבינע פערשנעעטע גאסען, די הייזער און די בייזע ווילדע מענשען וואס לעבען אין זיי, פלעגט ער זיך אויסכאפען און קרעכצען:

— איך וויל צוריק אהיים!

און האט זיך דאס קינד ארומגעקוקט און דערזעהען אז ער ליגט אין דעם גרי־נעם געצעלט פון פאלמען בוימער, האט ער פרישער און פרייער געאטהעמט.

און פרמאנט האט דאס קינד בלויע אוי־געלאך וואס זיינען טיעפער פון דעם פריה־לינגס הימעל געווען, און זיינע עלטערען וואס האבען זיך אייביג געהאלטען און גע ליעבט ווי חתן כלה האבען איהם דאס "פריהלינגס קינד" גערופען.

און אמאל איז דאס געווען, ווען דאס קינד האט אליין אין דעם וואלד פערבלאנ־זשעט. דער בין השמשות האט זיך שוין אויף די הויכע שפיץ בוימער געוויעגט און די לעצטע שטראהלען פון דער זון צו זיין טונקעל בלויע ברוסט נעדריקט און געצער־טעלט. דאס קינד האט גערופען טאטע־מאמע און קיין ענטפער ניט בעקומען, האט ער זיך צוגעזעצט אויף די גראז און געוויינט. און פלוצלונג איז איהם וויע־דער געקומען אויף'ן געדאנק די ווינטער שטאדט, האט ער בעשלאסען צו דערגריי־כען יענעם בייזען פערבארגענעם פלאץ.

דאס קינד האט זיך אויפגעשטעלט. די הימעל בלויע אויגעלאך אויסגעווישט. אנגעהויבען וואנדערען דורך בערגער און גריבער, דורך וואסערן און פעלזען.

און געגאנגען איז ער שוין לאנג. ער איז שוין גאנץ ווייט געווען פון דעם לאנד וואס האט טאג, אין וועלכען א ליעבע זון שיינט און וואס האט נאכט ווען אין הי־מעל באדען זיך שטערען און ווינקען מיט טויזענדער סודות, און איז דאס קינד מיער געווארען, האט ער זיך צוגעזעצט אויף א שטיין דאס קליינע הערצעלע פלעגט דא־מאלס זינגען שטילע ליעדער פון האפנונג ווען דער צווייפעל האט זיך אין זיינע גע־דאנקען פערגנב'עט, אז ער וועט ניט דער־גרייכען די שטאדט פון אייביגען ווינטער און ווען יא, וועט ער שוין זיין אלט און ווארימקייט פון זיינע געפיהלען אויסגע־לאשען.

ניט צוריק האט ער געוואלט, נור מעב־טער און מוטהיגער זיך געשטעלט אויף די פיס און געוואנדערט ווייטער דורך בער־גער און גריבער, דורך וואסערן און פעל־זען.

אין דער שטאדט אין וועלכער דער אייביגער ווינטער האט געהערשט זיינען דערשראקען און ווילד די מענישען אנ־מ־געלאפען, ווען זיי האבען דערזעהן דאס אנקומען פון א יונגען וואנדערער וואס האט זיך דורך זייערע גאסען א וועג גע־שניטען און דער שנעע איז צוגאנגען אונ־טער זיינע פיס טריט אין יעדן ער האט זיינע אויגען אויפגעהויבען, האבען זייא געמוזט די פנים'ער פערקעהרען, אז זיין ליכט זאל זיי ניט בלינד מאכען.

צו די ריכטער אויף די קניה זיינען די אלטע לייט פון דער ווינטער שטאדט געזונקען און געקלאגט:

— איהר קלוגע און נביאים פון ווינ־טער שטאדט, דער שנעע צוגעהט אונטער די טריט פון א וואנדערער, וואס האט אונזער שטאדט דערגרייכט. אונזערע טעכ־טער האבען אנגעהויבען זינגען ליעבע־ליעדער. אונזערע זיהן ווילען אויסוואנדע־רען אין דער וועלט אריין. זיי קלאגען אז זיי איז צו קאלט געווארען. איהר קלוגע נביאים פון ווינטער לאנד וואס הייסט איהר טהאן?

די ריכטער האבען געצארענט. זייערע אויגען האבען זיך צושראקענע געעפענט און ווי פון א ווילדע חיה האט זייער קול געברומט:

— פיילען, איהר האט דאך פיילען!

צורייצטע און דורשטיג נאך בלוט איז דאס פאלק אין די אייביג פערשנעעטע גא־סען אריין, אבזוכען דעם וואנדערער, וואס האט מיט זייערע זיהן און טעכטער דורך די גאסען געשפרייזט און זיי דערצעהלט פון לענדער אין וועלכע א זון שיינט און ווארימט, בוימער גרינען, און דער מענש רוהט א גליקליכער אונטער זייערע שא־טענס.

די אלטע לייט פון דער ווינטער שטאדט האבען געווארפען זייערע פיילען. זייערע זיהן און טעכטער ערמארדעט און דעם וואנדערער ניט געקענט גרייכען. און האט דער וואנדערער זיינע אויגען אויף דיא אלטע לייט פון דעם פאלק געריכטעט, האבען זיי די פנים'ער געמוזט פערדעקען און מורא געהאט אז זיי זאלען ניט בלינד ווערען — — —

און דעם סוף פון דער לעגענדע דער סוף איז נאך ניט געקומען. נור פון יענעם טאג אן האט דאס פאלק פון דער ווינטער שטאדט גענומען צעהלען בלוטיגע טעג, איינס שרעקליכער און ווילדער פון צווייטען — א פערגאנגענהייט האט זיך אנגעהויבען שאפען! און א צוקונפט? פון מאהל צו מאהל פלעגט זיך בעוויזען א ליכטיגער שטראהל און ווידער פער־שווינדען. די מענשען האבען זיך געמאר־דעט און ניט געוואוסט פארוואס און פאר ווען. און אזוי שוין כסדר ביז צום היינ־טיגען טאג, און אפשר מארגען אויך דאס זעלבע, אייביג דאס זעלבע, אייביג.

דו ביזט ערנסט געווארען? קינדער דאס איז דאך נאר א לעגענדע, א לעגענ־דע...

א פערלארענער מי־ניסטער

רוסלאנד די מדינה פון מעגליכקייטען און אונמעגליכקייטען האט זיך איצט אליין איבערטראפען און כמעט דאס גאנ־צע לאנד האלט אין קוועטשען מיט דיא פלייצעס און לאכען אין די הויפענס אי־בער דעם מערקווירדיגען פאל וואס האט דארט ניט לאנג פאסירט.

די מעשה איז אזוי געווען. דער מינים־טער פון די אייזענבאהנען האט בעדארפט זיין אין דער שטאדט טשערקאסי צוליעב וויכטיגע אנגעלעגענהייטען. ווי דער מנהג איז האט ער גענומען א ספעציעלען צוג וועלכער האט איהם געדארפט אהין ברענ־גען. צו דער נאכט איז דער צוג אנגעקו־מען אויף דער סטאנציע באכמאטש, ליי־באווא ראמענער וועג, וואו דער וואגאן, אין וועלכען דער מיניסטער איז געזעסען האט געדארפט צוגעטשעפעט ווערען צו אן אנדער לאקאמאטיוו. דער מיניסטער איז זיך דערווייל רוהיג געשלאפען און אין פריהמארגען ווען ער האט זיך אויפגע־כאפט און גענומען אויסרייבען די אויגען האט ער צו זיין ערשטוינען דערזעהען דאס ער געפינט זיך נאך אין קיעוו.

אנשטאדט צו בייזערען זיך און שרייען איז ער זיך רוהיג ארויסגעגאנגען פון וואגאן און איז אוועק תפלה טהאן צו די היי־ליגע וואס געפינען זיך אין קיעוו. דערווייל האט מען זיך אין טשערקאס געכאפט אז דער מיניסטער איז ניטא, האט מען געגו־מען שלאגען טרעוואגע. אזוי האט עס אנ־געהאלטען עטליכע טעג ביז וואנען דער שארען האט זיך אויפגעזוכט.

ארויסגעקומען איז דער טעות וואס דער מאשיניסט איז געווען שכור און איז אוועק אויף אן אנדער וועג.

ווי אזוי צו בעשיצען זיך געגען דעם דונער.

מיט דעם אנקומען פון זומער ווערט דער לעבען פון פיעלע מענשען געשטעלט אין א געפאהר, דורך די גרויסע דונער־שטורעמס ייאם ברענגען אזוי פיעל שא־דען אויף דער וועלט. עס איז דארום וויכ־טיג פיר יעדען צו וויסען אונטער וועלכע אומשטענדען, און מיט וואס פיר א מיט־לען מען קען זיך פון דיזער געפאהר

די יונייטעד סטייטס גאווערמענט ביי־רא, האט אפגעדרוקט א בוך, אין וועלכען עס געפינט זיך א גרויסער מאטעריאל פון פאקטען איבער דיזער פראגע. די פאק־צו וויזען אין יענעם מאמענט. עס איז אייך בעשיטצען.

א רייהע אונטערזוכונגען וואס די רעגיע־רונג האט געמאכט וועגען די שאדענס פון לעבענס און אייגענטהום וואס ווערען גע־מאכט יעדען יאהר דורך די דונער־שטור־מעס.

מיר ברענגען דא א רייהע אויסציגע פון דעם אינטערעסאנטען בוך.

ווען מען געפינט זיך אין הויז אין דער צייט ווען דער בליץ האט די הויז געטרא־פען וואלט געווען נאריש צו לויפען זוכען א בעהעלטעניש אין יענער הויז. עס זיי־נען אבער אין דער זעלבער הויז פאראנען איינינע פלעצער, וואס זיינען מעהר גע־פעהרליך ווי אנדערע. עס איז צום ביי־שפיעל זעהר געפעהרליך צו שטעהן נא־הענט פון דעם אויוען אין צייט ווען עס דונערט; מען טאר אויך ניט שטעהן נע־בען יענער וואנט וואו דער קוימען איז געמויערט. עס איז אויך א געפאהר צו שטעהן נאהענט פון טעלעפאן, שוין ניט רייזענדיג, אז ס'איז געפעהרליך איהר, ראטהזאם ניט צו שטעהן דאן נאהענט פון ארויס, ווי אין א קעמפ צום ביישפיעל, א סקרין טהיר.

ווען מען געפינט זיך ווייט פון שטאדט ארויס, ווי אין א קעמפ צום ביישפיעל, איז דער זיכערסטער פלאץ זיך צו בעהאל־טען אין וואלד. אמת, דער בליץ קען טרע־פען אין א בוים, אבער אזוי ווי עס איז דאך אין וואלד א סך בוימער פאראנען און דער בליץ קען נור טרעפען אין איין בוים, זיינען אייערע שאנסען פיעל גרעסער צו געראטעוועט ווערען, ווי ווען איהר וואלט זיך דאן געפונען אין אייער טענט

דערפאר אבער איז זעהר נאריש, און ניט וועניגער געפעהרליך זיך אוועקצו־שטעלען אונטער א בוים, דארטען וואו עס איז ניט מעהר פאראנען ווי איין און איינ־ציגער בוים.

געהט קיינמאהל ניט נאהענט פון א דראטענעם פארקען אין דער צייט ווען עס דונערט

איבערהויפט איז מען אין הויז פיעל מעהר זיכערער ווי אין דרויסען; אפילו ווען די הויז איז ניט בעווארענט מיט א בליץ פערזיכערונג אויף'ן דאך. פון יעדע 3 פעלע וואס זיינען געטראפען געווארען פון דונער זייענדיג אין הויז זיינען צוויי לעבען געבליבען, ווערענד די יעניגע וועלכע זיינען געטראפען געווארען שטע־הענדיג נעבען א בוים זיינען כמעט אלע געשטארבען.

דער זיכערסטער פלאץ זיך צו בעה־האלטען איז אונטער דער ערד, אין א טיע־פען קעלער אדער אין א שטייג געמאכט פון שטאהל. דער שטאהלענער שטעקען וואס געפינט זיך אויף די דעכער פון פיע־לע גרויסע בילדינגס איז ניט קיין שלעכטע בעשיצונג, אבער קיין אבסאלוטע בעשי־צונג איז דאס ניט. דערפאר זיינען די מא־דערנע בילדינגס וועלכע ווערען געמאכט דורכאויס פון שטאהל דער זיכערסטער פלאץ צו בעשיצען זיך געגען דעם בליץ, ווייל דאס איז ניט מעהר און ניט וועניגער ווי א שטאהלענע שטייג, וועגען וועלכער עס איז אויבען דערמאהנט געווארען, אזעל־כע בילדינגס נויטיגען זיך שוין אין קיין שטאהלענע שטעקענס אויף די דעכער.

בהמות און פערד וועלכע געפינען זיך אויפ'ן פעלד אין צייט פון א שטורעם לייפען אפט אינסטינקטיוו זיך צו בעשי־צען אונטער א בוים. זיי ווערען אבער דארטען זעהר אפט געטראפען פון דעם בליץ און ווערען אויפ'ן שטעלט גע'הרג'עט עס איז דארום זעהר ראטהזאם צו בערדע־קען יעדען בוים מיט א קופערנעם דראט, וועלכער זאל זיך ציהען פון דעם שפיץ בוים ביז צו דער ערד.

אין דורכשניט ווערען אין אמעריקא יעדען יאהר אומגעבראכט 425 מענשען דורך דעם דונער און איבער טויזענד ווע־רען ערנסט פערוואונדעט, ניין צעהנטעל פון די טויטען פעלע דורך'ן דונער קומען פאר אין די פארמס און די קאונטרי שטעדט. די גרעסטע צאהל פייערען וואס פאסירען אין יענע געגענדען ווערען אויך פערורזאכט דורך'ן דונער, און וואלטען אין פיעלע פעלע געקענט אויסגעמיעדען ווערען, ווען די הייזער און די בארגס וואלטען זיך בעשיצט מיט שטאהלענע שטעקענס אויף די דעכער.

אין די צאהל טויטענפעלע קומען דיא פאלגענדע סטייטס וועלכע שטייגען איבער אלע אנדערע סטייטס; די סטייטס זיי־נען; נעוואדא, (די צאהל לויט די ערדע גרונג אנגעגעבען) נארטה דאקאטא, סוטה דאקאטא, קאלאראדא, מאנטאנא און יוטא. די קלענסטע צאהל, טויטען פע־לע קומען פאר אין דעם סטייטס וואשינג־טאן, וואו מען הערט זעהר זעלטען פון דו־נער שטורעמס.

וואס זשע איז פארט די בעסטע פער־זיכערונג געגען בליץ? דער עטפער איז — "בליץ שטעקענס" ריכטיג איינגע־שטעלט אויף די הייזער איז די איינצי־גע. ניט אבער פאר אלעם קענען דיזע "בליץ שטעקענס" דיענען אלס א פערזי־כערונג. אזוי צום ביישפיעל ווערט אין דער לעצטער צייט געטראכט וועגען מיט־לען ווי אזוי צו בעשיצען די אויל טענקס וואס געפינען זיך אויף די פעלדער, און וועלכע ווערען יעדען יאהר פערניכטעט דורך די דונער פייערען אין די שווערע צעהנדליגע טויזענדער דאלארס. די סטענ־דארד אויל קאמפאניע וואלט זיך לאזען קאסטען די גרעסטע סומען געלד, מען זאל נור פאר איהר אויסטראכטען א מיטעל ווי צו בעשיצען איהרע אויל טענקס געגען דעם בליץ. דארטען העלפען די שטאהלע־נע שטעקענס אויך ניט, און די קאמפא־ניע האט שוין געמאכט פערשיעדענע עקס פערימענטען מיט אלער ארט פערזיכע־רונגס מיטלען אבער קיין זאך האט ניט געהאלפען.

די אמעריקאנער רעגירונגס ביורא רע קאמענדירט דארום דאס אויב זיי ווילען זיין מעהר אדער וועניגער בעשיצט געגען

פייער לייט צום סיטי־האל.

ארום 8 אזייגער נעכטען אין דער פריה זענען די פייער לייטע געקומען צום סיטי האל, לויט אן אלארם וועלכען זיי האבען בעקומען.

די פייער לייטע האבען ארומגע־זוכט אבער זיי האבען ניט געפונען אפילו דעם מינדעסטען שפור פון א פייער.

פערשטענדליך, אז דאס איז גע־ווען א פאלשער אלארם.

מען האט געמאכט א אונטערזוכונג צו געפינען ווער עס האט געגעבען דעם פאלשען אלארם אבער ביז יעצט האט מען עס ניט געפונען.

מען דענקט, אז דער שטורם־ווינט און רעגען, וועלכער איז נעכטען אין דער פריה געווען, האט געמאכט אן עפעקט אויף די אלארם דראטען און אזוי ארום האבען די פייער לייטע בעקומען דעם אלארם.

די געפאהרען פון דעם בליץ, איז דער איינ־ציגער מיטעל אינצופיקסען דעם שטאה־לענעם "בליץ־שטעקען" אויף די דעכער, וועלכע איז דערווייל בעקאנט אלס דער איינציגער און אויך ניט זעהר קאסט־בארער בעשיצונגס מיטעל, געגען דעם טויטליכען עלעקטריציטעט וואס ווערט צו אונז ארונטערגעשליידערט אין די הייסע זומערדיגע שטורעם טעג.

קיין בעסערעס פערגעניגען פיר זיך זעלבסט און פיר אייערע געסט צו אמוזירען, — אין אייער הויז ברויכט איהר ניט ווי נור א קאלומביא גראפאנאלא

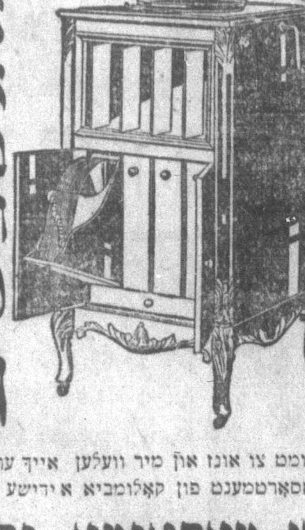

קומט צו אונז און מיר וועלען אייך ערקלעהרען. איך האב דעם פולסטען אסארטמענט פון קאלומביא אידישע רעקארדס.

די טאראנטא גראפאנאלע קא.
61 קווין סטריט וועסט
טעלעפאן עדלייד 3579
דער איינציגער סטאר אין טאראנטא מיט קאלומביא גראפאנאלאס און אידישע רעקארדס.
Toronto Grafonola Co.
61 Queen St. W.

נוצט
מילנ'ס קוילען
די קוואליטעט דאפען וועט אייך געלד שפארען
אפפיס: 88 קינג איסט — טעלעפאן: מיין 5597
פריוואט ברענטש עקססטיינדזש